

stvara do sada najpreciznija slika Isusa iz Nazareta - dakako, istovremeno nesavršena i nepotpuna, jer tko bi mogao opisati Boga u jednoj knjizi. I sam kaže: "Svoje istraživanje Isusa završavam s toliko pitanja koliko i odgovora, pošto ga nisam uspio pripitomiti ni za sebe a kamoli za bilo koga drugoga. Sada imam ugrađenu sumnjičavost prema svim pokušajima kategoriziranja Isusa, nastojanja da ga se ukalupi. Isus je potpuno drugačiji od bilo koga tko je ikad živio."

Upravo zato je Philip Yancey toliko različit od modernih samoukih pisaca povjerenika koji pišu knjige s hrpetinom biblijskih navoda i sami ih komentiraju tvoreći jeftin i plošan prikaz nečega što samo oni vide, a nas žele uvjeriti da su jedini u pravu.

Yancey, majstor rečenice, intelektualac, erudit i nadasve vjernik, ljubitelj i poznavatelj Isusa, na pravo mjesto ubacuje priču, povijesnu crticu ili svjedočanstvo ljudi, a kao šlag na tortu dolaze citati književnika (Shakespeare, Dostojevski),

teologa (Moltmann, McGrath) i velikana kršćanske misli (nezaobilazni C. S. Lewis i G. K. Chesterton). Isus kojeg nam portretira Yancey (zapravo stvara literarnu skulpturu) isti je onaj kakav nam se objavio, koji je sišao s nebesa da bi nas spasio od grijeha i priveo Ocu. Isti onaj koji nas ljubi neizmjerljivo, koji nas suobličuje, po vjeri, sa samim sobom. Kako nam je sam Yancey na početku kazao: „U ovoj knjizi pokušavam ispričati priču o Isusu, ne svoju vlastitu. Međutim, neminovno je da se potraga za Isusom pretvara u potragu za samim sobom. Nitko tko sretno Isusa više ne ostaje isti. Ustanovio sam da sumnje koje me napadaju iz mnogih izvora - od znanosti, od usporedne religije, od urođenih nedostataka skepticizma, do averzije prema crkvi - dobivaju novi smisao kad ih donesem čovjeku koji se zove Isus.“

Nadam se da će čitatelj ove knjige, koja zaslužuje biti uvrštena među najveća književna djela duhovne tematike, učiniti istu stvar.

Goran Punda

Novi testament 1562./1563. (Pretisak)

Teološki fakultet "Matija Vlačić Ilirik", Zagreb, 2007., str. 926

Alojz Jembrih

Pogovor uz pretisak glagoljičkoga *Novoga testamenta* (1562./1563.)

Teološki fakultet "Matija Vlačić Ilirik", Zagreb, 2007., str. 126

U studenome 2007. objavljen je pretisak prvoga tiskanog prijevoda Novoga zavjeta na hrvatskom jeziku glagoljičkim pismom u nakladi Teološkog fakulteta

"Matija Vlačić Ilirik" iz Zagreba. Pretisak je objavljen povodom četristo pedesete obljetnice početka prevodilačkoga i uređivačkog djelovanja Stipana Konzula (1557).

U pretisku su, prema primjerku koji se nalazi u zagrebačkoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, u jednoj knjizi na 926 stranica objedinjeni *Prvi del*, tiskan 1562., i *Drugi del Novoga testamenta*, tiskan 1563. godine. Uz pretisak je kao zasebna knjiga objavljen *Pogovor uz pretisak glagoljičkoga Novoga testamenta (1562./1563.)* dr. Alojza Jembriha, glavnog urednika izdanja pretiska. Na projektu su, uz glavnog urednika Jembriha, sudjelovali i dr. Lidija Matošević, dr. Marina Miladinov, dr. Vesna Badurina-Stipčević, dr. Mario Grčević, Ruben Knežević i Branka Kosanović.

Prvotisak *Novoga testamenta* nije slučajno nastao u vrijeme reformacije. Prevođenje i širenje Biblije tijekom povijesti uvijek je išlo ukorak sa širenjem kršćanske vjere, povezano je s misionarskim radom i često je intenzivirano u kršćanskim pokretima buđenja vjere i duhovne obnove. Protestantaska teološka promišljanja istaknula su da je Biblija, kako je sadržana u kanonu Svetoga pisma, Božja autoritativna objava. Biblija je Riječ Božja, nadahnuta Svetim Duhom, nepogrešiva i vrhovni je autoritet u svim pitanjima vjere i življenja. Stoga svekoliko kršćansko vjerovanje i življenje mora biti utemeljeno u Bibliji i po njoj prosuđivano. Biblija, prevedena na jezik razumljiv narodu, snažno je sredstvo za evangelizaciju te navještaj, širenje i utvrđivanje kršćanske vjere.

Prvi i *Drugi del Novoga testamenta* tiskan je u Biblijskom zavodu u Urachu pored Tübingena, koji je utemeljen sa svrhom da se prevode, tiskaju i distribuiraju Biblija i druga reformacijska djela na hrvatskom jeziku. Iako je u Hrvatskoj mnogima upitan naziv Biblijskog zavoda, a njegovo se djelovanje pokušava svesti samo na tiskaru u Urachu, prvotisak *Novoga testamenta* pokazuje i dokazuje da su temeljne zadaće Zavoda bile širenje reformacije, naviješta-

nje evanđelja pisanom riječi i mijenjanje duhovnoga stanja u hrvatskim zemljama i šire. Na to se nadovezivalo opismenjivanje djece i odraslih, obučavanje i obrazovanje puka te prožimanje i mijenjanje hrvatske kulture. Imajući to u vidu s pravom možemo zaključiti da je protestantska tiskara u Urachu funkcionirala kao jedan od "odjela" Biblijskog zavoda. Vizionari u Biblijskom zavodu planirali su prevesti i objaviti cijelu Bibliju, djela crkvenih otaca i drugu dogmatsku i poučnu literaturu. Uz objavljen *Novi zavjet* i Proročke knjige iz *Staroga zavjeta*, prevedene su *Knjige Mojsijeve (Petoknjižje)* i *Psalmi*, a možda i ostale knjige *Staroga zavjeta*, ali nisu tiskane jer je Biblijski zavod, preranom smrću Ivana Ungnada, prestao s djelovanjem.

Novi testament je preveden, kao i spomenuti dijelovi *Staroga zavjeta*, timskim radom više prevoditelja, među kojima su Stipan Konzul, Antun Dalmatin, Juraj Juričić i Juraj Cvečić.

U *Pogovoru uz pretisak glagoljičkoga Novoga testamenta (1562./1563.)* dr. Jembrih pruža čitateljima opširnu povijesno-jezičnu raspravu, u kojoj prati povijesni slijed nastajanja prijevoda i tiskanja *Novoga testamenta*, od poticaja za prevođenje i pripreme za tisak do samog objavljivanja djela. Nakon uvoda autor otvara raspravu o razvoju i upotrebi naziva tiskare u Urachu. Ukazujući na brojne različite nazive, često netočne, autor, i sam u dilemi između naziva "Biblijski zavod u Urachu" i "Ungnado-va tiskara u Urachu", na kraju zaključuje da se s pravom "može govoriti o Ungnadovom biblijskom zavodu u Urachu". Autor, zatim, ukazuje na višestruku vrijednost hrvatske protestantske književnosti u znanstvenome obzorju, koju većinom čine knjige tiskane u Biblijskom zavodu. U djelu se osvjetljava uloga Primoža Trubara tijekom hrvatskog prijevoda Biblije, te prevodilački, uređivač-

ki, tiskarski i korekturni proces nastajanja Novoga testameta. Istaknuto je uredničko i prevoditeljsko djelo Stipana Konzula i Antuna Dalmantina te njihovih suradnika Jurja Juričića i Jurja Cvečića. Posebna je pažnja posvećena dokazima o ispravnosti prijevoda *Novoga testameta*, koji su u Hrvatskoj pregledali i potpisom potvrdili ugledni intelektualci. Jedan od njih, Nikola Frankopan Tržaćki, potvrdio je da su "rečene knjige našimi pravimi hrvackimi slovi i hrvackim jezikom štampane i da je vsaki Hrvat more lahko štati i razumiti (...)".

Jembrih u knjizi objavljuje i dva prilo-ga. Prvi prilog donosi *Glagoljički autograf Stipana Konzula: Ogladni prijevod Novoga testameta, Iv 9 i Dj 1 iz 1560.*, koji je transliterirala dr. Vesna Badurina-Stipčević. Drugi prilog je *Predgovor Primoža Trubara glagoljičkom Novom testametu (1562./1563)*, koji je s njemačkoga prevela dr. Marina Miladinov.

Objavlivanjem pretiska prvog tiska-

nog prijevoda *Novoga zavjeta* u povijesti Hrvata daje se na uvid javnosti biser hrvatske protestantske književnosti i hrvatske kulture. Prvotisak *Novoga zavjeta* stoljećima je bio prešućivan i zanemarivan, najvjerojatnije zbog toga što su ga objavili hrvatski protestanti, iako je niz godina bio dostupan javnosti u Zbirci starih knjiga i rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Stoga čestitamo uredniku izdanja dr. Jembrihu i svim suradnicima te nakladniku Teološkom fakultetu "Matija Vlačić Ilirik" na izvrsnom i velikom uloženom trudu. Prava je šteta što djelo, uz iscrpan povijesno-jezični pogovor, nije popraćeno i povijesno-teološkom studijom koja bi prvotisak Novoga zavjeta osvijetlila iz povijesno-duhovnoga i teološkog obzora. Taj će zadatak nakon objavljivanja pretiska *Novoga testameta* morati dovršiti ljubitelji i poznavatelji domaće i strane protestantske duhovne i teološke misli.

Stanko Jambrek

Krešimir ŠIMIĆ

LITERARNO-TEOLOŠKI OGLEDI

Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2005., str. 327.

Krešimir Šimić obranio je na Evanđeosko teološkom fakultetu u Osijeku, nakon završetka Pedagoškog fakulteta (danas Filozofski fakultet) u Osijeku i studija hrvatskoga jezika i književnosti, magistarski rad i stekao akademski naziv magistra teoloških znanosti (područje humanističkih znanosti, polje teologija). Nakon toga je 3. ožujka 2006. upisao poslijediplomski doktorski studij Hrvatska kultura na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Autor je knjige

Literarno-teološki ogledi, te dvadesetak znanstvenih radova.

Djelo *Literarno-teološki ogledi* predstavlja autorova razmatranja objektivnosti religioznog iskustva na osobnoj razini, ali i umjetničko doživljavanje stvarnosti i filozofskog promišljanja. Promatramo li s filozofskog ili teološkog stanovišta, osobno iskustvo predstavlja određenu tajnovitost jer je granica između objektivnog i subjektivnog vrlo tanka, često neprimjetna. Šimić